

גליון תקפז + ערש"ק פרשת תצא

לקראת שבוע

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

הקשר בין המצוה ה"גורדת" ל"נגרדת"

עומק מצות ריבית ובירור הניצוצות

בגדר אכילת פועל בכרם הבעלים

לקום באמצע הלילה לבקש אוכל?!

קובץ זה יוצא לאור לעילוי נשמת
ה"ה הרב החסיד ר' מאיר ב"ר שמחה יצחק ע"ה זאיאניץ
ס. פאולו ברזיל

ולזכות בניו הני לומדי ותמכי אוריינתא, דודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה ה"ה האחים החשובים
הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה והרב החסיד ר' יוסף מנשה
וכל בני משפחתם שיחיו

יהי רצון שיתברכו בכל מי"י דמיטב מנפש ועד בשד,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

פתיחה

בעזה"ת.

הננו מתכבדים להגיש לפניכם את הקונטרס 'קראת שבת' (גליון תתקפז) היו"ל לפרשת כי-תצא, ובו אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש וצוק"צ נבג"מ זי"ע.

◇ ◇ ◇

במדור "מקרא אני דורש", יבואר סדר הכתובים בפירוט השכר למקיים מצוות שילוח הקן - סופך לבנות בית חדש ותקיים מצוות מעקה ותגיע לכרם ושדה ולבגדים נאים (רש"י), ומדוע דווקא הזכ"י במצוות מעקה נחשבת ל"מצווה גוררת מצווה" בדרך הפשט.

המדור "יינה של תורה" עוסק בדין מצוות ריבית, ומדוע ציוותה תורה להשיך לנכרי, ויבואר יסוד גדול בעניין בירור ניצוצות הקדושה והשבתם אל מקורם, ומהם הניצוצות השייכים במיוחד אל האדם שעליו לבררם ולהעלותם לקדושה.

במדור "חידושי סוגיות" יביא ג' ילפותות להא דמותר לפועל לאכול בכרם הבעלים, ויבאר דחלוי בסיבת אכילת הפועל, אם זה שכר על התוצאה מהמלאכה שנפעלה על ידו, או היא מצד טירחתו ויגיעתו, או שהוא דין בפני עצמו ומתנה שנקנית לו מעצם היותו פועל, וכמתנות עני.

בברכת שבתא טבא
מכון אור החסידות

וזאת למודעי, שבדרך כ"ל לא הובאו הביאורים כאופן שהופיעו במקורם, אלא עובדו מחדש ונערכו ע"י חברי המערכת, ולפעמים הושמט ריבוי השק"מ והמקורות שהופיעו במקורם, ויש להוסיף, אשר במקור הדברים מופיעים בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנשמנו בתוכן הענינים), וימצא מוב, ויזכר לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

תוכן ענינים

מקרא אני דורש..... ב

הקשר בין מצוות שילוח הקן ועשיית מעקה

מדוע הקדים הכתוב את "בית חדש" לפני המזון והלבוש, והרי הם הכרחיים יותר? ומדוע מפרט רש"י את מצוות מעקה שב"בית חדש", ולא פירט המצוות שבכרם ובבגדים? / "מצווה גוררת מצווה" - רק כאשר יש קשר תוכני בין המצווה הגוררת לנגזרת / מצוות שילוח הקן ומצוות מעקה - ג' פרטים הקושרים ביניהם

(ע"פ לקושי שיחות ח"ם עמ' 133 ואילך)

פנינים..... ה

שעטנז - ככלאי הכרם או ככלאים דחריישה? (ע"פ לקושי שיחות ח"ר עמ' 321 ואילך)

רוב ומיעוט במקרה בלתי רגיל (ע"פ לקושי שיחות ח"ם עמ' 199 ח"ק 15)

יינה של תורה..... ו

ניצוצות הקדושה שבמזון הריבית

מדוע מותר ומצווה לטול מהנכרי ריבית? / כיצד ידע היהודי היכן הם ניצוצות הקדושה שעליו לברר? / מפני מה מידת חסידות שלא לקבל את החזר דמי הריבית? / והאם כדאי להרבות נכסים בכדי לברר את הניצוצות שבהם? / עומק מצוות ריבית ועבודת בירור ניצוצות הקדושה

(ע"פ לקושי שיחות ח"ר עמ' 115 ואילך. תורת מנחם ח"ר עמ' 183)

פנינים..... ט

"מעקה" למדת הנאווה (ע"פ לקושי שיחות ח"ר עמ' 141 ואילך)

מעקה לבית נאמן בישראל (ע"פ לקושי שיחות ח"ר עמ' 208 ואילך)

חידושי סוגיות..... י

בגדר אכילת פועל בכרם הבעלים

יציע ג' אופנים בגדר אכילת פועל, אי הוי שכר על העבודה שנעשתה או מתנה הנקנית ע"י הטירחא או מתנה לפועל כמו מתנות כהונה וכיו"ב, וידון בנפק"מ לדינא / יסיק דוהו ג' האופנים שמצינו בהילפותא ד"כ תבוא בכרם גוי" בפועל הכתוב מדבר

(ע"פ לקושי שיחות ח"ר עמ' 129 ואילך)

תורת חיים..... יג

"מודה אני... בחמלה רבה"

דרכי החסידות..... יד

הריקוד שלאחר ה'חידות'

שיחות קודש..... טז

בקשות לפנימויות ועצמות המלך!

ציוות העריכה וההגהה:

הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי, הרב מאיר יעקב זילברשטרם, הרב צבי הירש ולמנוב, הרב שלום חריטנוב, הרב מנחם טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

מכון 'אור החסידות', מנצי ארץ הקודש ת.ד. 2033 כפר חב"ד, Or Hachasidus - Head Office, 1469 President st. • 6084000 #BSMT, Brooklyn, NY 11213 - United States (718) 534 8673

לחברות והארות:

מ"ל מערכת: *5717 orhachasidutil@gmail.com

מקרא אני הדרש

ביאורים בפשוטו של מקרא

הקשר בין מצוות שילוח הקן ועשיית מעקה

מדוע הקדים הכתוב את "בית חדש" לפני המזון והלבוש, והרי הם הכרחיים יותר? ומדוע מפרט רש"י את מצות מעקה שב"בית חדש", ולא פירט המצוות שבכרם ובבגדים? / "מצוה גוררת מצוה" – רק כאשר יש קשר תוכני בין המצוה הגוררת לגוררת / מצות שילוח הקן ומצות מעקה – ג' פרטים הקושרים ביניהם

בפרשתנו (כב, ז) באה מצות שילוח הקן, "שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך", ומפרט הכתוב שכר המצוה: "למען ייטב לך והארכת ימים".

ובפירוש רש"י:

"למען ייטב לך וגו' – אם מצוה קלה שאין בה חפרון כים אמרה תורה 'למען ייטב לך' והארכת ימים, קל וחומר למתן שכרן של מצוות חמורות".

ובהמשך להדגשה זו על שכר המצוה, מפרש רש"י גם את המשך הפסוקים בענין זה. כי הנה, לאחר מצות שילוח הקן, ממשיך הכתוב ומדבר במצות מעקה – "כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך ולא תשים דמים בביתך כי יפול הנופל ממנו" (כב, ח); ואחר כך על מצוות הקשורות בזריעה וחרישה: "לא תזרע כרמך כלאים . . לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו" (כב, ט); ואחר כך על מצות כלאי בגדים: "לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדיו" (כב, יא).

ומפרש רש"י בסמיכות הדברים, וז"ל:

"אם קיימת מצות שילוח הקן – סופך לבנות בית חדש, ותקיים מצות מעקה – שמצוה גוררת מצוה, ותגיע לכרם ושדה ולבגדים נאים. לכך נסמכו פרשיות הללו".

והנה לפי דברי רש"י אלו, שסמיכות הפרשיות באה להורות על השכר שמקבל מי שעושה "מצוה קלה", שהוא זוכה ל"בית חדש . . לכרם ושדה ולבגדים נאים" – יש לדקדק:

ידוע (ראה "המשך מים רבים-תרל"ו" בתחילתו. וכן הוא גם במוחש), שבשלושת הסוגים של מזון, לבוש ובית, הרי המזון מוכרח ונצרך לחיות האדם יותר מאשר בגדים; ואילו בגדים מוכרחים ונצרכים יותר מאשר בית (ולהעיר מהסדר בדברי יעקב – ויצא כח, כ-כא: "ונתן לי (א) לחם לאכול (ב) ובגד ללבוש (ג) ושבתי בשלום אל בית אבי").

ואם כן בנדוד, כאשר בא הכתוב לפרט את הענינים שבהם זוכה מקיים המצוה, ה"י לו להקדים את עניני הכרם והשדה והלבושים לפני "בית חדש" (ולהעיר מפ' שופטים כ, ה-ז. תבוא כח, ל. סוטה מד, א. רמב"ם ונ"כ הל' דעות פ"ה הי"א. ואכ"מ) – ואז ה"י מוכן היטב הסדר, שבא להודיע כי האדם יזכה לא רק בדברים המוכרחים כמזון (כרם ושדה) ולבוש (בגדים נאים), אלא יזכה גם ל"בית חדש";

אולם בפועל הקדים הכתוב את "בית חדש", עוד לפני "כרם ושדה" ו"בגדים נאים" – וטעמא בעי.

ב. ויש ליישב ולבאר הטעם שהקדים הכתוב "בית חדש" – כי השייכות ד"בית חדש" לשילוח הקן היא בהדגשה יתירה, יותר מאשר השייכות דשאר הענינים לשילוח הקן; ולכן דוקא "בית חדש" בא בסמיכות ממש לשילוח הקן – ושאר הענינים באים רק לאחר מכן.

ויובן בהקדים (בכל הבא לקמן – ראה גם משנ"ת במדור זה בש"פ תצא תשס"ח ע"פ המבואר בלקוטי שיחות ח"ט עמ' 133 ואילך, וצרף הדברים לכאן):

כד דייקת שפיר, הרי בנוגע ל"בית חדש" מפרט רש"י גם את המצוה שבדבר: "(סופך לבנות בית חדש) ותקיים מצות מעקה שמצוה גוררת מצוה"; ואילו בנוגע להמשך הענינים מזכיר רש"י רק את השכר הגשמי, "ותגיע לכרם ושדה ולבגדים נאים", ולא פירט גם את זכות המצוות שבהם (דלא כתב רש"י "ותקיים מצות 'לא תזרע כרמך כלאים', 'לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו', 'לא תלבש שעטנז').

ובשלמא אם ה"י רש"י כותב רק "ותקיים מצות מעקה", ה"י אפשר לומר שפירט המצוה שבענין הראשון, וסמך על התלמיד שיבין מעצמו כי גם בהענינים שלאחר מכן השכר הוא לא רק בהשכר הגשמי אלא גם בזכות המצוה שבדבר –

אך מזה שרש"י מדגיש "ותקיים מצות מעקה" שמצוה גוררת מצוה, ורק לאחר זה הוא ממשיך "ותגיע לכרם ושדה ולבגדים נאים", משמע שנתכוון להגביל הענין ד"מצוה גוררת מצוה" דוקא ל"מצות מעקה" ואילו כל ההמשך אינו שייך לזה (דאל"כ ה"י רש"י כותב את זה "שמצוה גוררת מצוה" לאחר הכל).

ג. ביאור הענין:

לפי דרך הפשט ("פשוטו של מקרא"), הענין ד"מצוה גוררת מצוה" מתאים רק כאשר יש קשר תוכני בין המצוות. כלומר: זה שהמצוות מביאות לשכר גשמי – אין בזה הגבלות מיוחדות, ולכן אפילו "מצוה קלה" מביאה לשכר רב בכמה וכמה ענינים שונים; אולם זה שקיום מצוה אחת "גורר" קיום מצוה נוספת – מתאים כאשר המצוות שייכות זו לזו בתוכנן.

ולכן:

זה שבזכות מצות שילוח הקן זוכה האדם לשכר גשמי – אינו מוגבל דוקא בענינים השייכים בתוכנם למצוה זו, ולכן מבאר רש"י סמיכות הפרשיות שהאדם זוכה בזכות שילוח הקן גם ב"בית חדש", גם ב"כרם ושרדה" וגם ב"בגדים נאים";

אולם זה שבזכות מצות שילוח הקן באה מצוה נוספת – אינו מתאים לאומרו לגבי המצוות דכלאים שבהמשך הענין (כלאי הכרם, כלאי בהמה וכלאי בגדים) שלא מצינו שייכות תוכנית מיוחדת ביניהן למצות שילוח הקן. ולכן מגביל רש"י הענין ד"מצוה גוררת מצוה" דוקא לענין מעקה, שבו רואים את ההמשך לשילוח הקן (לא רק מצד השכר הגשמי ד"בית חדש", אלא גם) בזכות המצוה הנוספת שהיא באותו התוכן:

ראשית כל, הנה כשם ששילוח הקן הוא מצות עשה – כך גם מצות מעקה היא מצות עשה, משא"כ המצוות דכלאיים שהן מצוות לא תעשה (ויש להוסיף, שכשם שבשילוח הקן יש גם ענין דלאו – "לא תקח האם על הבנים", כך במעקה יש גם ענין דלאו – "ולא תשים דמים בביתך").

שנית, כשם ששילוח הקן אינה מצוה חיובית שאדם צריך לחפש אחריו, אלא שרק אם ברצונו לקחת הבנים לעצמו ("את הבנים תקח לך") אז יש עליו המצוה ד"שלח תשלח את האם" (ראה מה שחקר בזה בחות יאיר סי' סז. ועוד. – אבל שם הוא לפי דרך ההלכה, ובדרך "פשוטו של מקרא" לכאורה פשוט הוא שכל החיוב ד"שלח תשלח" הוא רק באם האדם רוצה לקחת הבנים. וראה משנ"ת במדור זה בש"פ תצא תש"ע ע"פ המבואר בלקוטי שיחות שם) – כך עשיית מעקה אינה מצוה שאדם נדרש לקיים מצד עצמו, אלא שרק אם ברצונו לבנות לעצמו בית חדש אז מוטל עליו החיוב לעשות מעקה לגגו.

ועוד בה שלישית, שכשם שהטעם בשילוח הקן מובן בפשטות שהוא משום שאכזריות היא לקחת הבנים בעוד האם על בני' – כך הטעם במצות מעקה הוא למנוע מצב של אכזריות: "ולא תשים דמים בביתך".

זה מזה מצטרפים יחד בפעולה מסויימת, וזהו גדר לבישת ב' הסוגים דצמר ופשתים יחדיו - ולכן ס"ל שאין צורך שיהיו הצמר והפשתן מסורקים וטוויים יחד, ודי שהם ארוגים יחד בבגד.

רוב ומיעוט במקרה בלתי רגיל

כי יקרא קן צפור לפניך ג' שלח תשלח
את האם ג' למען יטב לך והארכת ימים
כי יקרא - פרט למזומן (כב, ו-ז: רש"י)

איתא בסיום מס' חולין: "תניא דבי ר' יעקב אומר כו', הרי שאמר לו אביו עלה לבירה והבא לי גוזלות ועלה ושלח את האם ולקח את הבנים ובחזרתו נפל ומת היכן אריכות ימיו של זה והיכן טובתו של זה אלא למען יאריכון ימיו בעולם שכולו ארוך ולמען ייטב לך לעולם שכולו טוב. ודלמא לא הוה הכי, ר' יעקב מעשה חזא כו', אלא שכר מצות בהאי עלמא ליכא".

ולכאורה יש להקשות: מדוע הוצרך ר' י"ל למעשה זה כדי להוכיח ש"שכר מצות בהאי עלמא ליכא", והרי הדבר מוכח כבר מהא דמצינו "צדיק ורע לו" ו"רשע וטוב לו" (ראה ברכות ז, א)?

ויש לומר הביאור בזה:

מ"צדיק ורע לו" ו"רשע וטוב לו" אין להוכיח ש"שכר מצוה בהאי עלמא ליכא", שהרי אפשר לומר שמקרים אלו הם מיעוט, ובדרך כלל לצדיק "טוב לו" ולרשע "רע לו", ו"זיל בתר רובא" (חולין יא, א).

אך בעובדא זו של שילוח הקן אין לומר כן, שהרי בשילוח הקן נאמר "כי יקרא" - פרט למזומן, היינו ששילוח הקן אינו דבר רגיל ומצוי אלא מקרה בעלמא, ובדבר בלתי רגיל אין שייך לומר רוב ומיעוט [במכ"ש מהא דמצינו שדבר בלתי רגיל אין בו תוקף של מנהג (ראה שד"ח מע' מנהג כלל לו)], וא"כ אי אפשר לומר שעובדא זו שראה מיעוט היא וזיל בתר רובא, ושוב שפיר יש להוכיח ש"שכר מצוה בהאי עלמא ליכא", וק"ל.

שעטנו - ככלאי הכרם או ככלאים דחרישה?

לֹא תִלְבַּשׁ שֵׁעִטָּנוּ צִמָּר וּפְשָׁתִים יַחְדָּו

עוד שיהא שני טווי ונוו (כב, יא יבמות ה, ב. נדה סא, ב)

בענין זה מצינו פלוגתא בין רש"י לרבינו תם: לרש"י "דבר תורה לא הוי כלאים כו' אלא א"כ עירב הצמר והפשתן יחד וסרקם יחד במסרק וטוום וארגם ביחד" (יבמות שם), ולר"ת (יבמות שם תוד"ה עד שיהא, ועוד) "הוי כלאים דאורייתא אפילו סרק כל אחד ואחד לבדו וטוואו לבדו ושזרו לבדו ואח"כ חיברן ביחד על ידי אריגה" (ל' הסור יר"ד ר"ס ש).

ויש לומר בסברת פלוגתתם:

איסור שעטנו בא בפרשה בהמשך לכלאי הכרם ולכלאים דחרישה - "לא תזרע כרמך כלאים גו' לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו" (פרשתנו שם ט-י).

והנה, כלאי הכרם וכלאים דחרישה שני סוגי כלאים שונים הם:

בכלאי הכרם - פעולת הכלאים היא שהמינים השונים מתערבים יחד באופן שנעשית מציאות חדשה הצומחת מהם (ראה מה שהאריך בזה ברמב"ן עה"ת קדושים יט, יט); ואילו בכלאים דחרישה אין כאן תערובות שני מינים, אלא ששני מינים עושים ביחד פעולה מחוץ להם.

ועפ"ז יש לעיין בכלאי בגדים, באיזה סוג הם - אם הם ע"ד כלאי הכרם, שנעשה חפצא שהיא תערובת שני מינים, או שהוא ע"ד כלאים דחרישה, שהוא כלאים רק בפעולה מחוץ להם.

ויש לומר, שבזה פליגי רש"י ורבינו תם - לאיזה משני סוגים אלו שייכים כלאי בגדים:

לדעת רש"י - כלאי בגדים הם מעין כלאי הכרם, שגדרם הוא יצירת תערובת שני מינים, ולכן ס"ל שהאיסור הוא כאשר הצמר והפשתן נעשו ביחד מתחילת עשייתם, מסריקתם עד אריגתם; ואילו לדעת ר"ת - כלאי בגדים הם ע"ד כלאים דחרישה, שענינם הוא ששני מינים שונים הנשארים שונים

ינה של תורה

ביאורים בעניני הפרשה על דרך ההסידות

ניצוצות הקדושה שבממון הריבית

מדוע מותר ומצווה ליטול מהנכרי ריבית? / כיצד ידע היהודי היכן הם ניצוצות הקדושה שעליו לברר? / מפני מה מידת חסירות שלא לקבל את ההזר דמי הריבית? / והאם כדאי להרבות נכסים בכרי לברר את הניצוצות שבהם? / עומק מצוות ריבית ועבודת בירור ניצוצות הקדושה

במעט מה שהריבית נקראת בשם "נשך" (פרשתנו כג, כ), אמרו חז"ל (הובא ברש"י משפטים כב, כד) שהיא כאותו "נחש שנושך חבורה קטנה ברגלו ואינו מרגיש, ופתאום הוא מבצבץ ונופח עד קדקדו, כך ריבית אינו מרגיש ואינו ניכר עד שהריבית עולה ומחסרו ממון הרבה".

והנה, איסור ריבית חל רק כלפי לווה מבני ישראל, אבל מותר להלוות לגוי בריבית. וכך דרשו חז"ל (ב"מ ע"א, א) את הפסוק "וכי ימוך אחיך גוי, גר ותושב וחי עמך, אל תקח מאתו נשך ותריבית גוי" (בהר כה, לו), שמזה שנאמר "אל תקח מאתו" ולא "אל תקח מאתם" מוכח שהאיסור חל רק בנוגע ל"אחיך", שממנו אסור לקחת ריבית, אך מותר להלוות בריבית לגר תושב [ומה שנאמר כאן "גר ותושב" הוא רק לעניין "וחי עמך" ולא לעניין ריבית].

ויתירה מזו מצינו גבי נכרי, שלא זו בלבד שמותר להלוותו בריבית כמו גר תושב, אלא "מצות עשה להשיך לעכור"ם", היינו ליטול ממנו ריבית, "שנאמר לנכרי תשיך (פרשתנו כג, כא), מפי השמועה למדו שזו מצוות עשה כו'" (רמב"ם הל' מלוה ולוה פ"ה ה"א).

והדבר תמוה: הרי "הריבית עולה ומחסרו ממון הרבה", ומדוע ציוותה התורה להשיך את הנכרי ולחסר ממנו במלוה בריבית?

ניצוצין קדישין בממונו של יהודי

ממונו של יהודי אינו עניין של חולין, כי אם אמצעי לעבודת ה'. כבר ציוו חז"ל (אבות פ"ב מ"ב) "כל מעשיך יהיו לשם שמים", וכתוב מפורש מורה (משלי ג, ו) "בכל דרכיך דעהו". כך

גם פסק הרמב"ם (הל' דעות פ"ג ה"ב) ש"לא יהי' בלבו לקבץ ממון בלבד", אלא "יכוון לכו וכל מעשיו כולם לידע את השם ברוך הוא בלבד".

ועומק עניין זה, הוא מה שבכל דבר גשמי השייך לאיש ישראל "יש שם ניצוצין קדושים השייכים לשורש נשמתו". ניצוצין אלו הם חיותם ונשמתם של הדברים הגשמיים, והרי הם מצויים בגלות באותם דברים גשמיים ונחותים. וכאשר היהודי משתמש באותם דברים ומנצל אותם לעבודת ה' הרי "הוא מתקן הניצוצין".

והנה, הניצוצות שבדברים הגשמיים, שייכים בייחוד לנשמתו של אותו יהודי בעל הממון, ועליו דווקא מוטל לבררם. וזהו הטעם לכך שהממון נתגלגל לרשותו, משום שניצוצות הקדושה שבו שייכים לשורש נשמתו דווקא, ועל כן באו לרשותו, כדי שיוכל להעלותם לקדושה.

והנה, טבע הטביע הקב"ה בעולמו שהאדם יכול להרוויח ממון על ידי שילווה בריבית. ואפילו לאחר שהתורה אסרה את הריבית, עדיין ניכרת שייכות בין דמי הריבית למלווה: "הריבית חוב הוא שנתחייב הלוה וחייב הוא לשלם", ורק ש"התורה גזרה שאף שנתחייב [הלווה] שלא יתן" (מל"מ פ"ח מהל' מלוה ולוה ה"א).

יתר על כן כתבו הראשונים, שגם לאחר שלקח המלווה את דמי הריבית באיסור, והתורה ציוותה להחזירם ללווה, הרי גם אז הכסף שייך בעצם למלווה. חיוב השבת הריבית אינו דומה להשבת גנבה או גזלה: הגנב או הגוזל משיבים את הממון ששייך לנגנב ולגזול ונמצא ברשותם, ולעומת זאת דמי הריבית שייכים לגמרי למלווה, משום שהלווה נתרצה לתשלום הריבית ומחל עליו. ואכן, מצד דיני ממונות לא הי' צריך להשיב כסף זה ללווה, וחובת ההשבה היא "חיובא דרמא עלי' רחמנא", "להחזיר איסור שבלע" (חידושי הריטב"א (החדשים, הובא גם בשטמ"ק) ב"מ סא, א).

נמצא אם כן, שניצוצות הקדושה שבממון הריבית שייכים לשרש נשמת המלווה, והניצוצות שבו נפלו בחלקו של המלווה, ועליו מוטל לבררם ולהשיבם למקורם בקדושה.

אלא שמכל מקום, מכיוון שציוותה התורה שלא ילווה בריבית, הרי לא ניתן למלווה לברר ניצוצות אלו, ועבודתו בהם היא בדרך של דחי' ושלילה, שאינו מבררם ואינו מעלה אותם לקדושה. ועל דרך העבודה עם שאר דברים האסורים, שאין האדם יכול לברר את ניצוצות הקדושה שבהם, והתורה מצווה לדחות את אותם הניצוצות, ודחי' זו היא קיום מצוות הבורא ית"ש (ראה לקו"ת שה"ש ו, ד).

מידת חסידות לסייע לחברו בבירור הניצוצות

על פי המבואר למעלה תתיישב הלכה מהלכות ריבית:

כאשר החוטא שב בתשובה ובא מעצמו להשיב את דמי הריבית, אין מקבלים ממנו. ואף על פי שאין מקבלים ממנו, צריך הוא להחזיר בכדי לצאת ידי שמים, ועדיין מידת חסידות שלא לקבל ממנו (ראה טושו"ע ונו"כ יו"ד סי' קסא).

ועל פי המבואר למעלה, מובן דין זה היטב: מכיוון שמעות הריבית שייכות לשורש נשמת המלווה, הרי אף שמעיקר הדין ומגזירת מלך הי' צריך לדחות את הניצוצות שבהם, מכל מקום

מאחר שחטא ובא כבר הממון לידו, ממידת חסידות שהלווה לא יסכים לקבל את כסף הריבית המושב, אלא יותירנו אצל המלווה על מנת שיוכל לברר כראוי את הניצוצות השייכים לשורש נשמתו.

להציל הניצוצות מרשות הנכרי

ומעתה יובן מה שציוותה התורה לקחת את הריבית מהגוי ו"להשיכו", שלא זו בלבד שהדבר מותר ואין בזה איסור, אלא אדרבא מצווה יש כאן:

נתבאר למעלה שניצוצות הקדושה שבדמי הריבית שייכים למלווה, אלא שבנוגע לישראל אסרה התורה לברר את אותם הניצוצות, וציוותה לדחותם. אך איסור זה הוא רק בנוגע ללווה ישראל. מה שאין כן בלווה נכרי התורה מתירה לקחת ממנו דמי הריבית, וממילא, לא זו בלבד שאין בכך פסול, אלא אדרבא, בלקיחת הרבית וניצול המעות לעבודת ה' הרי הוא מברר ניצוצות אלו, השייכים לנשמתו, מרשות הקליפה, ומעלה אותם לקדושה.

יתר על כן:

איכא למאן דאמר (ראה כנסת הגדולה ל"ד ס" קנט), שלא זו בלבד שמצווה לקחת ריבית מן הנכרי, אלא יתירה מזו: מצווה להלוותו בכדי לקחת ממנו ריבית.

והביאור בזה הוא על פי האמור: כאשר רואה ישראל שישנו נכרי שנוזק להלוואה ממנו, הרי זה סימן והוכחה שישנם ניצוצות קדושה במעותיו של נכרי זה, השייכים לשרש נשמתו, והיא היא הסיבה שמבקש הנכרי הלוואה ממנו.

ולכן, מוטלת עליו מצווה להלוות לו ובריבית דייקא, בכדי שאכן יבוא הממון לרשותו ויוכל לזככו ולהעלות את הניצוצות שבו למקורם.

לברר ניצוצות "חמור שונאך" דווקא

והנה, עבודת בירור הניצוצות שבדברים הגשמיים, היא באותו ממון ואותם דברים גשמיים שכבר נמצאים ברשותו, או שרואה ששייכים הם אליו. אך אל לו לאדם לילך ולחפש עניינים גשמיים, להגדיל ולהרבות ממנו רק בכדי לברר הניצוצות שבהם.

ועניין זה, מה שעבודת האדם היא בבירור הניצוצות באותו רכוש וממון שכבר שייך לו, מובן גם ממאמרו הידוע של מורנו הבעל שם טוב (הובא ב"היום יום" כח שבט), על הפסוק (משפטים כג, ה) "כי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו וחדלת מעזוב לו עזוב תעזוב עמו":

כאשר תראה ותעיין ב"חמור" - בחומריות הגוף, תראה שהוא "שונאך", ומנגד לעבודת ה', ואם כן עלול הוא לחשוב ש"וחדלת מעזוב לו", שיכחיש הגוף ויסגפו בתעניות, אך אין זו הדרך בה ישכון אור התורה, אלא "עזוב תעזוב עמו", שיעבוד את השי"ת על ידי גופו וכך יזככו ויקדשו.

וממאמר זה מובן, שאכן צריך האדם לברר את ניצוצות הקדושה שבגופו ושאר רכושו וענייניו הגשמיים, אך כל זאת הוא רק ב"חמור שונאך", דהיינו באותה חומריות שהיא נמצאת ברשותו או בשייכות אליו, אך אין לו לאדם לחפש אחר עניינים גשמיים בכדי לבררם, אלא לחוס על ממנו וענייניו הפרטיים, לנצלם לקדושה ולזככם.

מעקה לבית נאמן בישראל

כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לנֶגֶד
(כב, ח)

יש לבאר כתוב זה בעבודת האדם לקונו:

"כי תבנה בית חדש" - קאי על התחלת חיי הנישואין, כמארז"ל "ביתו זו אשתו" (משנה ריש יומא). והנה, עלול האדם לחשוב שמכיון שחתן מוחלין לו על כל עוונותיו (ירושלמי בכורים פ"ג ה"ג, ועוד), הרי עתה נקי וטהור הוא, ואינו צריך לקבל על עצמו גדרים וסייגים כדי לשמור על עצמו שלא להיכשל.

ולזה מזהיר הכתוב, שאדרבה: דוקא בזמן זה, לא זו בלבד שעליו לשמור על כל הגדרים והסייגים שהי' נזהר בהם עד אז, אלא "ועשית מעקה" - עליו לקבל על עצמו גדרים וסייגים חדשים במחשבותיו, בדיבוריו ובמעשיו.

והטעם לזה - "כי יפול הנופל ממנו": כשאדם מתחיל בחיי הנישואין - הרי הוא בבחינת "נופל", שהרי מעתה מוטלים "ריחיים בצווארו" (קידושין כט, ב. וראה הל' ת"ת לאדמו"ר הזקן פ"ג ס"א ואילך), ועליו לרדת מדרגתו הרוחנית ולעסוק בענייני עולם הזה לשם פרנסתו, ויש חשש שגשמיות העולם תוריד אותו עוד יותר ותפילו ממדריגתו ("יפול הנופל").

ולכן עליו לעשות "מעקה" חדש, שישמור עליו שלא זו בלבד שלא יפול ממדריגתו, אלא עוד זאת, שיהי' בכחו להעלות את ענייני העולם ולזככם להיות מכון ומדור לשבתו ית'.

"מעקה" למדת הגאווה

כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לנֶגֶד
בית - לרבית היכל (כב, ח. ספרי עה"פ)

יש לבאר ענין זה בעבודת האדם לקונו:

מובא בשל"ה הקדוש (סוף פרשתנו): "ועשית מעקה לגגך מצאתי רמז, גג הוא גבוה, ורומז שיעשה גבול לגאווה, ואם לאו משם תהי' נפילתו, כי יפול הנופל ממנו".

עלול אדם לחשוב, שרק במילי דעלמא ובדברי הרשות צריך לעשות "מעקה" ולהזהר ממדת הגאווה, אבל בעבודת השי"ת - הרי מקרא מלא דבר הכתוב (דברי הימים ב יז, ו) "ויגבה לבו בדרכי ה'", ואמרו חז"ל (סוטה ה, א) "תלמיד חכם צריך שיהא בו אחד משמונה בשמינית", ונמצא שלעניני קדושה מדה מועטת של הגבהה וגאווה דבר טוב הוא.

ועל זה אמרו חז"ל "בית לרבנות היכל", שאפילו גג ההיכל וקדש הקדשים צריכים מעקה ושמירה, כי אפילו בדרגות הכי עליונות ובתכלית הקדושה - גם שם נצרכת מעקה וזהירות מגאווה.

המדרש
לעילוי נשמת
הרב שמעון ביר מנחם
שמואל דוד יהוה נ"ה
רייטשק
נפטר כ' סדר ה'תשס"ב
בית המדרש

יהודי סוגיות

עיון ופולפול בסוגיות הפרשה

בגדר אכילת פועל בכרם הבעלים

יציג נ' אופנים בגדר אכילת פועל, אי הוי כשכר על העבודה שנעשתה או מתנה הנקנית ע"י הטירחא או מתנה לפועל כמו מתנות כהונה וכיו"ב, וידון בנפק"מ לדינא / יסיק דזהו ג' האופנים שמצינו בהילפותא ד"כי תבוא בכרם וגו'" בפועל הכתוב מדבר

תבא בקמת רעך", קאמר בירוש' שם "יכול בשאר כל אדם הכתוב מדבר ת"ל וחרמש לא תניף על קמת רעך את שיש לו רשות להניף ואי זה זה, זה הפועל".

אולם הרמב"ם רפ"ב מהל' שכירות כתב דמוכח הדבר ככר מריש הכתוב דנן, היינו מעצם הלשון "כי תבוא בכרם רעך" ו"כי תבא בקמת רעך", "מפי השמועה למדו שאין הכתוב מדבר אלא בשכיר וכי אילו לא שכרו מי התיר לו שיבא בכרם רעהו (ומי התיר לו לבא) בקמה שלו שלא מדעתו, אלא כך הוא אומר כי תבא לרשות בעלים לעבודה תאכל" ונע"י מש"כ בספרי דבי רב כאן בש"י הרמב"ם].

וי"ל שגם רש"י בפירושו על התורה נקט כהרמב"ם, שכתב: "כי תבא בכרם רעך - בפועל הכתוב מדבר", וכן בכתוב שלאחריו "כי תבא בקמת רעך אף זה בפועל הכתוב מדבר". דמזה שרש"י לא העתיק מן הכתוב

גרסינן בב"מ פז: גבי הכתוב דפרשתנו "כי תבא בכרם רעך ואכלת ענבים כנפשך שבעך ואל כליך לא תתן", דילפינן בגז"ש דב"י תבא" מיירי הכתוב בביאת פועל לכרם הבעלים, "נאמר כאן ביאה ונאמר להלן לא תבא עליו השמש מה להלן בפועל הכתוב מדבר אף כאן בפועל הכתוב מדבר".

אולם בירושלמי מעשרות פ"ב ה"ד ילפינן דבביאת פועל מיירי מפסוק דנן גופא, מהמשך הדברים, "כתיב כי תבא בכרם רעך יכול בשאר כל אדם הכתוב מדבר ת"ל ואל כליך לא תתן אבל נותן את לכליו של חבירך ואי זה זה, זה הפועל" [ולכאורה יל"פ דזהו נמי כוונת הספרי כאן "כי תבא בכרם רעך יכול לעולם ת"ל ואל כליך לא תתן בשעה שאתה נותן לכליו של בעה"ב", דכוונתו ב"יכול לעולם" היינו (כולל) בכל אדם, ו"ת"ל ואל כליך לא תתן כו"י ר"ל דשמעינן דבפועל דיבר הכתוב. אבל יעויי' בזה במפרשי הספרי], ועד"ז בכתוב שלאח"ז "כי

הפירות כו' שפועל בהם (ע"ד שאר זכאים ב"מתנות" שמצינו בתורה, כגון עני וכיו"ב).

ומהנפק"מ בין אופנים אלו לדינא י"ל, שהוא ע"ד האיבעיא בב"מ צב. "פועל משלו הוא אוכל או משל שמים הוא אוכל", דפרש"י שם: "משלו הוא אוכל – תוספת שכר הוא שהוסיפה לו תורה, או משל שמים במתנת גמילות חסדים כשאר מתנות עניים".

דלאופן הא' הנ"ל, שאכילת הפועל היא מחמת המלאכה שעושה עבור הבעה"ב י"ל ד"משלו הוא אוכל", שזכות זו היא (כל' רש"י כנ"ל) "תוספת שכר" עבור מלאכתו, והיינו שהוא באותו הסוג של עיקר שכרו (שהוא תשלום עבור מלאכתו), אלא שהיא "תוספת שכר . . שהוסיפה לו תורה".

ולאופן הג' הנ"ל, שזהו דין מצד עצם שם ותואר "פועל" (ולא מצד המלאכה שעושה), ה"ז כהצד ד"משל שמים הוא אוכל", דכשם שהתורה זיכתה לעניים מתנות שונות בפרי האדמה, כך זכי ליה רחמנא ל"פועל" לאכול מפירות האדמה שפועל בה.

ולאופן הב', שזהו מצד עבודת וטירחת הפועל, יש מקום לשני צדדי האיבעיא: יתכן לומר "משלו הוא אוכל", שזהו חלק משכרו, דכשם שמגיע לו (עיקר) שכרו על מלאכתו שנעשית עבור הבעה"ב, כך מגיע לו "תוספת שכר" על עבודתו וטירחתו נאבל לפי זה אין לפרש "משלו הוא אוכל" תוספת שכר עבור המלאכה עצמה כגוף השכירות, היינו שאינו דומה לשכר עבור עצם המלאכה]; אבל לאופן זה אפשר נמי לומר שאינו בגדר "שכר" כ"א רק "מתנת גמילות חסדים", אלא שמתנה זו ניתנה לו רק מחמת עבודתו וטירחתו, ע"ד הא דאמר' גבי מתנה "אי לאו דעביד נייחא לנפשיה לא יהיב לי מתנתא"

אלא רק התיבות "כי תבא בכרם רעך" (וכן רק "כי תבא בקמת רעך"), ולא המשך הכתוב (ואפילו לא רמזו ב"וגו'"), וכן לא הזכיר כלל הגז"ש מהנאמר להלן "לא תבא עליו השמש", מוכח, שלדעת רש"י יודעים ש"בפועל הכתוב מדבר" מהתיבות "כי תבא בכרם רעך" עצמן (וכן מ"כי תבא בקמת רעך"), והיינו מהטעם שכתב הרמב"ם (המובן בפשטות), דכיון שהמדובר בכרם רעהו ובקמת רעהו "מי התיר לו שיבא" בלי רשות הבעלים, ועכצ"ל ש"בפועל הכתוב מדבר".

וי"ש לומר, שהחילוק בין שלש דעות אלו אינו רק משמעות דורשין במקור הפירוש, אלא הוא חילוק מהותי גם בתוכן, והם ג' אופנים בהגדרת הדין דאכילת פועל בשעת מלאכתו דקאמר רחמנא, שיש להגדירו בכמה אופנים (ע"ד לשון הגאון מרוגטשוב בחקירותיו לכמה ענינים: מצד הנפעל, הפעולה, או הפועל. עיי' מפענח צפונות פ"ב):

(א) אכילת הפועל היא כעין שכר על המלאכה והתוצאה (הנפעל) שנוצרת על ידו עבור הבעה"ב, שנוסף על שכרו שמשלם לו הבעה"ב עבור מלאכתו, הוא גם אוכל מהפירות כו' שעובד בהם.

(ב) אכילת הפועל אינה עבור המלאכה והתועלת שגורם לבעה"ב, אלא שעבודתו ויגיעתו של הפועל, שטורח ומתייגע במלאכת רעהו, נותנת לו זכות לאכול (בשעת מעשה) מפירותיו כו'.

(ג) אכילתו אינה בגדר שכר כלל, לא על החפצא דהמלאכה ולא על עבודת ויגיעת הגברא, אלא הוא דין בפני עצמו, דכיון שיש עליו שם "פועל", זיכתו התורה לאכול מן

(ראה גיטין נ: ב"ב קנו. וראה גם מגילה כו: ב"מ טז.).

ומעתה י"ל דהוא מהות החילוק בין שלשת המקורות לפירוש "בפועל" הכתוב מדבר", (א) דרשת הירושלמי שנלמד מסיפא דקרא "ואל כליך לא תתן, אבל נותן את לכליו של חבירך. . זה הפועל", (ב) הגז"ש שבבבלי מה"נאמר להלן לא תבא עליו השמש", (ג) הלימוד מהתיבות "כי תבא בכרם רעך" עצמן — "כי אילו לא שכרו מי התיר לו שיבא בכרם רעהו",

די"ש לומר, שתוכן החילוק בין הלימודים הנ"ל, תלוי בתוכן הענין המדובר במקום הנלמד:

ל"הירושלמי שלמדין זה ממה שכתוב "ואל כליך לא תתן – אבל נותן את לכליו של חבירך", שמדובר בגוף המלאכה שעושה לבעה"ב – י"ל דס"ל ד"משלו הוא אוכל", ואכילת הפועל היא כעין "תוספת שכר. . שהוסיפה לו תורה" עבור מלאכתו;

ל"ש"ם דילן, שהלימוד הוא מהגז"ש ד"לא תבא עליו השמש", הנאמר גבי הדין ד"ביומו תתן שכרו" – הרי זה דין מצד הגביר העובד, וכהמשך הכתוב (ד"ביומו תתן שכרו") "ואליו הוא נושא את נפשו –

אל השכר הזה הוא נושא את נפשו למות, עלה בכבש ונתלה באילן" (רש"י על הכתוב), והיינו שהדין ד"ביומו תתן שכרו" אינו (כ"כ) מצד גוף המלאכה שעושה לבעה"ב, כ"א מצד מסירת נפשו של הפועל עליה, ועד"ז בנדר"ד, דין אכילת הפועל, שהוא מצד טירחתו ועבודתו של הפועל.

ול"הרמב"ם ופרש"י על התורה, שמהתיבות "כי תבא בכרם רעך" עצמן למדים ש"בפועל" הכתוב מדבר", הרי זכות האכילה של הפועל היא מצד עצם שם ותואר "פועל", שחל עליו מיד כששכרו ובא לכרם רעהו. ואכן הרמב"ם הכריע בסוף פרקין דפועל משל שמים הוא אוכל והכל עולה בקנה אחד נולענין פלוגתת רש"י ותוס' הנ"ל אם לפי צד זה יש לו זכות בדבר, הנה מדברי הרמב"ם בפרקין הי"ג משמע שס"ל כדברי התוס', דגם לאחר שמיטי לידיה אינו נותן לאשתו ובניו (ומ"ש בה"ג שם "וכן פועל שהולך בידו ממה שעשה או שלקח יתר על אכילתו ונותן לאחרים עובר כו'"), והרי לדעת התוס' הוא הדין לכאורה גם בלקח רק בכדי אכילתו ולא יתר על אכילתו, ראה מעייני החכמה למהרא"ל צונץ ב"מ שם. וראה רי"פ פערלא לסהמ"צ לרס"ג ל"ת רסז).]

"מודה אני... בחמלה רבה"

זה נותן את הטון, וצריך לחדור במאורעות של כל היממה, וכאשר התורה, שהיא תורת חיים, דורשת זאת מכל אחד מאיתנו, הרי ודאי שיש על מה להודות לשם יתברך, בכל יום, ללא יוצא מהכלל. ולכן מתפלא הנני על נימת מכתבה, בהיותי בטוח שפעמים רבות התבוננה במלים של מודה אני, ובפסקאות שונות שרעיון זה חוזר ונשנה בהן בתפילות ובברכות במשך היום.

אמנם מובן, שלאף אחד אין את כל מה שהוא חפץ, אפילו לא כל מה שהוא רוצה מצד היצר טוב, משום שזהו האופן שבו נקבע העולם הזה, ובפרט מאז שנמצאים בגלות, עד שיבוא משיח צדקנו ותהי' הגאולה האמיתית, אין שלימות מוחלטת, ולאף אחד אין את כל משאלות לבבו, ואעפ"כ נצטוינו לומר "מודה אני לפניך כו" והדרישה היא יתירה מזו, שהדבר יאמר, בשמחה.

ולא רק אמירת מודה אני צריכה להיות בשמחה, אלא כל היממה עם כל מאורעותי' צריכה להיות בשמחה, שכן עליהם כולם הוא הצייווי של "עבדו את ה' בשמחה", וכמבואר במקומות רבים, שצריך לעבוד את השם יתברך לא רק בתפילה, לימוד תורה ונתינת צדקה, אלא אפשר וצריך לעבוד את השם יתברך גם באכילה ושתייה, עשיית עבודות שונות, וגם עבודות הבית הן בכלל זה.

(תרסם מאגרות קודש ח"ב עמ' קנה ואילך)

...דעת לנבון נקץ שכאשר בתחילת היום אומרים ברכות השחר, ועוד לפני זה מודה אני לפניך, שכוונתו גם לפירוש המילולי הפשוט של המילה, הרי זה חייב לגרום שמחה גדולה, ולא חס ושלום [לעצבות שהיא] להיפך מה"מודה אני"...

(תרסם מאגרות קודש ח"ב עמ' שכב-ד)

רק מה שיכולים ומה שנדרש!

בהמשך לשיחתנו שהיתה כאשר ביקר אותי, רצוני להדגיש בזה אודות המדובר, והוא שכל אדם צריך להעמיק ולהתבונן בכך שהוא נברא על ידי הרבונו של עולם, וזה בטוח שיש בכך כוונה, והכוונה היא כפי שכתוב במשנה במסכת קידושין "אני לא נבראתי אלא לשמש את קוניי", זאת אומרת שהאדם נברא כדי למלא את רצון הקדוש ברוך הוא בעולם, ומהו רצון השם יתברך כבר נאמר באופן ברור ומדויק בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה, שבה יש הוראות ברורות כיצד צריך להתנהג בחיי היום יום, ולא רק לרבנים, שוחטים ומלמדים אלא גם לסוחרים, פקידים, רופאים, עורכי-דין וכו'.

ההתחלה של יהודי היא, שכאשר הוא קם משנתו הוא אומר "מודה אני לפניך מלך חי וקיים שהחזרת בי נשמתי בחמלה רבה אמונתך", כלומר שהוא מכיר בכך שהשם יתברך הוא בעל הבית של העולם ומושל על העולם בחמלה רבה, כלומר שמה שהשם יתברך דורש מאדם ומיהודי בפרט, הרי הוא - ברוך הוא - דורש רק מה שיכולים לעשות, ליתר דיוק, מה שנדרש מיהודי, ודאי שבזמן המתאים, יכול הוא - האדם - לבצע.

ובפרט במקרה שלו, שהשם יתברך עזר לו והסתדר בעירו, וגם יש לו השפעה על סביבתו, צריך ומוכרח הוא להתעניין, בתור שליח של השם יתברך, יומם ולילה, להאיר את סביבתו באור תורה ומצוות, וכו'.

(תרסם מאגרות קודש ח"ה עמ' קצה-י)

השפעה על כל אירועי היממה!

בנוגע לתוכן מכתבה: כפי שנצטוינו, שכל יהודי מתחיל את יומו במלים, "מודה אני לפניך מלך כו", אין הכוונה רק לתחילת היום, אלא

דרכי החסידות

שיחות ומכתבים בעניני עבודת ה' מכ"ק אדמו"ר
מוהרי"צ מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

הריקוד שלאחר ה'חידות'

לפתע פתאום הרגשתי, כי הנני אחוז בידי מי שהוא מאחורי, והנני עף באויר, ועוד רגע והנני רוכב על כתפי איש בתוך הרוקדים, ואכופ את ראשי ואראה והנה ר' שלמה פנעשעס ישאני על כתפיו ולשמחתי אין קץ.

יוצאים במחול בצאתם מהקודש

החסיד המשכיל הנפלא והעובד המופלא ר' אברהם-בער ב"ר ירמיה מבוברויסק סיפר:

בהיותי בן שש - בשנת תקצ"ב - קודם שהכניסוני ל"חדר", הוליכני אבא לליובאוויטש על חג השבועות...

לעולם לא אשכח את הנסיעה ההיא ורישומה נחקק בלבי.

...זוכר הנני איך נכנסתי אז עם אבא לכ"ק אדמו"ר [כ"ק אדמו"ר הצמח-צדק]. שעות רבות עמד אבא בחדר הראשון לחכות עד אשר יוכל להיכנס לכ"ק אדמו"ר, ואותי הושיב על החלון. ומכיוון שבאה השעה המאושרה להיכנס לכ"ק אדמו"ר, ביקש אבא את העומדים מסביב כי יקרבוני אליו, והעבירוני מיד ליד ממעל לראשי החסידים העומדים בחדר. אבא נכנס לחדר כ"ק אדמו"ר ואני אחריו אחוז בכנף בגדו.

...כצאתנו את פני הקודש ובואינו אל "המנין הקטן", לקחני אבא על זרועותיו ויצא במחול עם החסידים הששים ושמחים בריקודים ובשירים, כי כן משפט הימים ההם, אשר כל הזוכה להיות אצל כ"ק אדמו"ר ב"חידות", יוצא במחול בצאתו מהקודש...

והנה קבוצת אנשים פרצו לבית הכנסת בקול שיר ויצאו במחול, וכשראה אבא שרוב הקבוצה הם מאנשי חסידי הומיל קפץ ממקומו בידים פרושות וברגלים מפוזרות והשתתף במחולם.

ואני כה נבהלתי, עד כי לא ידעתי מה לעשות. בתחילה חפצתי גם אני לרוץ עם אבא, אבל ביראי פן ירמסוני, נסוגתי לאחור ועליתי על הספסל, ובתוך כך ראיתי את ר' אברהם מאיר בעל העגלה גם הוא בין הרוקדים, וכשעבר על פני קראתי בשמו ולא ענה לי.

כולם אחוזים ודבוקים אלה באלה בשלום ובריעות

אנכי עומד על הספסל ומסתכל ורואה את אבי באמצע העיגול כשהוא רוקד וסביבו כמה וכמה מחסידי הומיל, ובתוכם ר' אברהם מאיר בעל העגלה ור' שלמה פעשעס, כולם עיניהם עצומות, כל אחד ימינו על כתף חברו ובשמאלו ינענע לפי משקל ותנועת השיר היוצא מפיו בהדרת קודש.

רגש הקודש הנסוך על פני הרוקדים אין לתאר, האהבה והאחוה הגילה והחדוה, אין לשער, כולם אחוזים ודבוקים אלה באלה בשלום ובריעות, ואני מתמוגג הנני בגעגועי להשתתף במחולם גם אני.

זה פעמיים ושלוש שר' אברהם מאיר עבר על פני וקראתי לו ולא ענני, אך לפתע פתאום הרגשתי, כי הנני אחוז בידי מי שהוא מאחורי, והנני עף באויר, ועוד רגע והנני רוכב על כתפי איש בתוך הרוקדים, ואכוף את ראשי ואראה והנה ר' שלמה פעשעס ישאני על כתפיו ולשמחתי אין קץ.

בקול כרעם הכריז ר' זלמן-יעקב אסתר-דישע'ס: "עד כאן הקפה א', צריכים להתפלל מנחה!" ובעקבות כרוזו של ר' זלמן יעקב – הופסק המחול, והתכוונו לתפילת מנחה.

(התמים חוברת ב, ח"א עמ' קכ ואילך)

שיחות קודש

דברות קודש בעניני הוראה, הדרכה
והיוזק בעבודת השי"ת

התוכן שבספר זה הובא כאן בסגנון שנאמרו הדברים ע"י רבינו,
מלבי שנינו עריכה קלים לחלק על המלמד

בקשות לפנימיות ועצמות המלך!

לקום באמצע הלילה לבקש אוכל?

והוא מקבל את כולם בסבר פנים יפות", ויתירה
מזו, "מראה פנים שוחקות לכולם".

בחודש אלול - אין שום "ממונים", וניתן
למסור את כל הבקשות, אפילו הבקשות
הנמוכות ביותר, אל המלך עצמו, לפנימיותו
ועצמותו - שזהו הלשון "להקביל פניו", היינו,
פנימיות ועצמות המלך.

וזהו ענין התשובה דחודש אלול, שהיא
"באור פני מלך חיים" (משלי טז, טו), ש"פני" קאי על
פנימיות ועצמות אין סוף ברוך הוא.

בקשה ע"י תקיעות

והנה, תוכן המעלה הנ"ל שנתבארה בלקוטי
תורה, הוא, שכולם יכולים לבקש את בקשותיהם,
ושאפשר לבקש על כל דבר. ונוסף לזה, יש גם
מעלה באופן הבקשה, דהיינו בהבקשה עצמה:

גם במצב ש"המלך בשדה", שאז יכול כל אחד
ואחד לבקש ממנו, ולבקש כל מה שברצונו - הרי
סוף סוף צריך הוא עדיין לבקש. ומכיון שבקשה
היא באחד מב' אופנים: בכתב או בדיבור - הרי
בהכרח שהמבקש ידע את שפת המדינה, לכתוב
או על כל פנים לדבר בה.

מה שאין כן בחודש אלול - אין גם הגבלה זו,
אלא הבקשה דחודש אלול היא על ידי תקיעות,
שהם קול פשוט, שאין בו שפה כלל.

וכידוע המשל בזה (המשך וככה תרל"ז פ"ע (סה"מ

תרל"ז ח"ב ע' תקסד ואילך) - בשם הבעש"ט. וראה כתר שם טוב
בהוספות סקצ"ד ואילך. וש"ג) מבין מלך שהי' זמן רב
בשבי', עד ששכח גם את לשון המלך, והתחיל
לצעוק בקול פשוט, וצעקה זו מגעת עד המלך -
וזהו משל על צעקה פשוטה של יהודי, שצעקה
זו מגעת כביכול למעלה.

(ע"פ תורת כנחם ח"ב ע' 286 ואילך)

מבואר בלקוטי תורה (פ' ראה לב, ב) בהמשל
דמלך בשדה, שכאשר המלך נמצא בהיכל
מלכותו, אזי "אין נכנסים כי אם ברשות, ואף גם
זאת המובחרים שבעם ויחידי סגולה". ומי שיש
לו בקשה שברצונו למסור למלך - עליו למוסרה
לה"ממונים", שבודקים את הבקשות ומחליטים
אם זוהי בקשה המתאימה למלך, ואם אינה
מתאימה - שולחים אותה להשר, או גם להעבד,
הממונה על זה.

וכן הוא גם למעלה - שלא הכל יכולים לגשת
תמיד להקב"ה, ולא את כל הבקשות אפשר
למסור אליו. בקשות נעלות ביותר - אפשר
למסור להמלך, אבל בקשות נמוכות - הרי זה
בזיון המלך שימסרו לו בקשות אלה.

ר' שמואל מונקעס (ראה אנ"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ה
ע' תלו ואילך) נסע פעם לאדמו"ר הזקן לראש השנה,
ובזמן אמירת סליחות הי' בפונדק באמצע הדרך.
כשהגיע זמן אמירת הסליחות, קם בעל הפונדק
לאמירת סליחות, וקרא לר' שמואל להצטרף אליו.
נענה ר' שמואל: "סליחות? מה הם סליחות?",
וה"ישובניק" הסביר לו, שמבקשים מהקב"ה
שתהי' שנה טובה, שתהי' פרנסה וכו'. ענה לו ר'
שמואל: "פעו! יהודים זקנים קמים באמצע הלילה
לבקש מהקב"ה שיתן להם אוכל!" - ...

בחודש אלול אין "ממונים"

מה שאין כן בחודש אלול - אזי "המלך
בשדה", ובהיותו בשדה - אין שום הגבלות,
וכמבואר בלקוטי תורה ש"רשאים (ומוסף כ"ק מ"ח
אדמו"ר (סד"ה) לך אמר לבי הש"ת (סה"מ הש"ת ע' 167. התש"י
ע' 285): ויכולו! כל מי שרוצה לצאת ולהקביל פניו,

